

ALMANYA'DA EVANJELİK DİN DERSİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI VE TÜRK DİN GÖREVLİLERİ*

Ömer Yılmaz

Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İslami İlimler Fakültesi

omryilmaz64@gmail.com

Orcid: 0000-0002-2938-1009

Öz

Makalede din eğitimi bağlamında Almanya Evanjelik Kilisesi din dersi öğretmenliği programı ele alınmaktadır. Almanya'nın tercih edilmesinin birkaç sebebi vardır: Bunlardan en önemlisi Türklerin yoğun olarak burada yaşamasıdır. Bununla birlikte ilk ve ortaöğretime 700.000 civarında Türk asıllı öğrenci gitmektedir. Almanya'da din hizmetinin önemli bir bölümünü icra eden Diyanet İşleri Başkanlığı veya Diyanet Türk-İslam Birliği (DİTİB) başta olmak üzere bu ülkede farklı organizasyonlarla birlikte 2200 civarında cami derneği yer almaktadır. Sayılar dönem dönem değişmekle birlikte Diyanet Türk-İslam Birliğine bağlı camilerde 800 civarında din görevlisi hizmet sunmaktadır.

Şüphesiz makalede bahis konusu edilen Hıristiyanlığın (Protestan) teoloji, din eğitimi ve din hizmeti, ritüelleri, tarihsel tecrübesi, din adamı yetiştirme uygulaması İslam'dan oldukça farklıdır. Ancak bu farklılığa rağmen din eğitiminin mâbetle sınırlı kalmadığı noktasında her iki din müntesipleri arasında bir müştereklik söz konusudur.

Makaledeki amaç Evanjelik Kilise din eğitim müfredatının bilinerek bu ülkede din hizmeti sunacak Müslüman din görevlilerinin kendi eğitim seviye ve tarzlarını, yol ve yöntemlerini gözden geçirmelerine olanak sağlamaktır. Bu yapılırken ilgili ülkenin ve ilgili mezhebin ders programı yazılı ve elektronik ortamda gözden geçirilmiş, bulgulara bakılarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Sonuçta Ülkemizden Almanya'ya gönderilecek kişilerin tahsil seviyesinin yükseltilmesine dair bazı teklif ve tavsiyelerin sunulması gereği arzulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Almanya, Hıristiyanlık, Protestan, Evanjelik

* İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism. Geliş/Received: 30 Ocak/January 2021; Kabul/Accepted: 12 Mart/March 2021; Yayın/Published: 20 Mart/March 2021. Atıf/Cite as: Yılmaz, Ömer. "Almanya'da Evanjelik Din Dersi Öğretmenliği Programı ve Türk Din Görevlileri". *Danışname Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (2021). <https://doi.org/10.5281/zenodo.4623768>

EVANGELICAL RELIGIOUS EDUCATION PROGRAM IN GERMANY AND TURKISH CLERGIES

Abstract

In the article, the German Evangelical Church religious education teaching program is discussed in the context of religious education. There are several reasons why Germany is preferred. The most important of these is that Turks live here densely. However, around 700,000 students of Turkish origin go to primary and secondary education. There are around 2200 mosque associations with different organizations in Germany, especially the Directorate of Religious Affairs or the Diyanet Turkish-Islamic Union (DITIB), which performs a significant part of the religious service. Although the numbers vary from time to time, around 800 religious officials serve in mosques affiliated to the Diyanet Turkish-Islamic Union.

Undoubtedly, the theology, religious education and religious service, rituals, historical experience, and the practice of raising clergy of Christianity (Protestant) mentioned in the article are quite different from Islam. However, despite these differences of religious education in mâbet at the point in question is not limited is a commonality between both religious beliefs.

The aim of the article is to know the Evangelical Church religious education curriculum and to enable Muslim religious officials who will provide religious services in this country to review their educational levels and styles, ways and methods. While doing this, the curriculum of the relevant country and the relevant sect was reviewed in written and electronic form, and a general evaluation was made by looking at the findings. As a result, it was desired to submit some proposals and recommendations to increase the education level of the persons to be sent from our country to Germany.

Germany is a country that has much importance for our country. For this reason, it was believed that the religious services offered to Turkish citizens in Germany should be revised in terms of quality, and that most of the graduates of Theology Faculty who went to this country after being selected by our State after an examination should compare themselves with their colleagues from the relevant country. Each country has its own religious education program. It cannot be such an approach that they must necessarily be similar to each other. It seems that at this point where the world has come, it is essential for religious officials to raise themselves multidimensionally. In this context, it is that theology education in our country is insufficient to fulfill the religious service to be provided abroad. Germany is a federal state. Each state has its own laws. However, the Federal Constitution provides every legally recognized religious community with the opportunity to teach their own religion lessons, train their teachers and employ them.

Religion is compulsory in all official schools, except those affiliated with non-religious organizations. This course is taught by the churches' agreement on basic principles, without prejudice to the state's right to control.

In the Evangelical Church program, which is the basis of our subject, a candidate who graduates and graduates from the religious course department must obtain the approval of the Evangelical Church in order to become a teacher in a school. This document also means that the Church trusts the person concerned and can teach religion. Anyone who cannot obtain this certificate cannot be a religious teacher and cannot take religion lessons in schools.

Looking at the Evangelical Theology curriculum, it is seen that it is built on five fundamentals: The Old Testament, New Testament, History of Churches, Systematic Theology (Kalam, Morality, Philosophy of Religion), Ecumenical and Missionary Religion, respectively. Another indispensable element of evangelical theology education is that it can be applied without ignoring a pluralistic social structure while doing all these around the purposes and principles listed here. In this case, the ultimate goal of Protestant religious education is not to be more religious, but to exhibit consistent behavior inspired by religion in the society in which they live. Evangelical theology education in Germany consists of two stages: The first stage is the education that continues for six semesters, which is called Bachelor and corresponds to our undergraduate level. This includes 240 credits. The candidate at the undergraduate level must score 8 points from the dissertation and at least 2 points from the oral. Bachelor means basic theology education in a sense. The second phase is the Master's phase consisting of 4 semesters. Therefore, in a school, it is necessary for a person to successfully complete a ten-semester education in order to become a religious teacher.

Keywords: Religious Education, Germany, Christianity, Protestant, Evangelical

Giriş

Almanya'da genelde tüm Müslümanlara özelde Türk vatandaşlarına yönelik din hizmetinin önemli bir bölümünü icra eden Diyanet İşleri Başkanlığı veya Diyanet Türk-İslam Birliği (DİTİB) başta olmak üzere adı geçen ülkede farklı organizasyonlarla beraber 2200 civarında cami derneği yer almaktadır (EKD, 2000: 111). DİTİB'in kendi sayfasında verdiği bilgiye göre bu çatı kuruluş ülkede 960 dernekle ve Alman halkının %70 teveccühünü kazanmış hukuki ve mali bağımsızlığa haiz tüzel kişilik hakkı elde etmiş bir kurumdur. 2006 yılında 763 dernekte 720 civarında din görevlisi istihdam edilmişken (Yılmaz, 2006: 238-239), günümüzde bu sayı daha da artmıştır. Makalenin

amacı Almanya'da din hizmeti sunacak Türk personelin din eğitiminde edindiği seviyenin ilgili ülkenin meslektaşlarıyla karşılaştırılması, önemi ise kendi eksiklerinin farkına varmasına imkân tanumasıdır. Bu çalışma yapılırken Hamburg Üniversitesi Protestan İlahiyat Bölümü örneği ve müfredatı dikkate alınmıştır.¹ Buradan hareketle Evanjelik din dersi öğretmeni yetiştirme sürecine göz atılmıştır. Asıl konuya girmeden önce meselenin daha iyi anlaşılabilmesi için Almanya'nın dini yapısı ve din-devlet ilişkisine kısaca göz atılacak, makalenin sonuna doğru ülkemizdeki din eğitimi göz önünde tutularak Almanya'da din hizmeti sunacak Türk din görevlilerine yönelik bazı teklif ve tavsiyelere yer verilecektir.

1. Almanya'nın Dinî Yapısı ve Din-Devlet İlişkisine Kısa Bir Bakış

Almanya'da dini aidiyet sorulmadığı için kimin hangi din/mezhebe mensup olduğunu net ifade etmek oldukça zordur. Yeni istatistikleri tam bilmemekle birlikte bir fikir vermesi açısından değişik yazarların verilerinden hareketle yine de ortalama bir kanyaya varmak mümkündür: 1995 yılı sonu rakamlarına göre 81,8 milyon, 2016 yılında ise 82,6 milyon nüfusa sahip Almanya'nın dinî yapısı 28 milyon Katolik, 28,2 milyon Protestan'dan oluşmaktadır (Staatliches Bundesamt, 1997: 177). Ülkenin güneyinde Katolikler, kuzeyinde Protestanlar yoğunluktadır. Almanya için veriler, herhangi bir dine mensup olmayanlar ile Hıristiyan dini dışında bulunanların toplumun %29'una tekabül etmesidir. Katolikler ülke çapında 7 Başpiskoposluk ve 20 Piskoposluk şeklinde örgütlenmişlerdir. Protestanlar ise hem aktif Kilise hizmeti hem okullar başta olmak üzere diğer alanlarda görevli 25.000 İlahiyatçı çalıştırmaktadır. Bu mezhebin 17.000 kadar bay ve bayan papazı kiliselerde aktif olarak görev yapmaktadır.

Almanya'da 1933 yılında 503.000 kadar olan (Staatliches Bundesamt, 1997: 177). Yahudi sayısı günümüzde 54.000 civarında seyretmektedir. 1997 yılı itibarıyla yaklaşık 3,7 Milyon olan Müslümanların² %75 kadarını Türkler oluşturmaktadır (Spuler-Stegemann, 1998: 44). Türkiye Araştırmalar Vakfı tarafından yapılan bir ankette, Almanya'da 2400 cami bulunduğu, bunların %72,1'inin DİTİB çatısı altında toplandığı (Yılmaz, 2006: 233-240), bu ülkede yaşayan Türklerin % 93'ünün İslam dinine mensup olduğu, yine bu sayının % 88'ini Sünnî, % 11'ini ise Alevilerin oluşturduğu vurgulanmaktadır (Radikal Gazetesi, 30. 10. 2004). Yine aynı kaynaklarda İslam içerisinde bir mezhep olarak tarif edilen Şii'lerin 125.000 civarında olduğu, Dünya Müslümanlarının

¹ Katolik din dersi öğretmenliği için bu mezhebe bağlı olma şartı istenmez. Ancak Piskoposluktan bir olur belgesi almak gerekir. (Bkz. <https://www.erzbistum-hamburg.de/Hochschule-Hochschulpastoral-Theologie-und-Seelsorge-an-Hochschulen-im-Norden#h1> <https://www.gwiss.uni-hamburg.de/kath-theologie/studium/studieninteresse.html> (Giriş: 23.1.2018)

² http://www.islamicpopulation.com/europe_islam.html (Giriş: 19.11.2004.)

%9'una tekabül ettikleri, bu ülkedeki Şiiilerin çoğunun İran asıllı, bir kısmının ise Lübnan, Afganistan ve Türkiye'den olduklarına dikkat çekilmektedir (Lemmen, 2000: 83).

16 eyaletten oluşmuş federatif bir devlet olan Almanya'da her eyaletin bir anayasası mevcuttur. Ülkenin kuzeyinde yer alan Schleswig-Holstein eyaleti hariç her eyalet anayasasında din özgürlüğü ve dinî gruplarla olan ilişkiler ele alınmıştır. 23 Mayıs 1949 yılında yürürlüğe giren ve halen meri Federal Alman anayasasının 140. Maddesi herhangi bir dine veya kiliseye referansta bulunmaz ve Almanya'nın resmî bir dini ve kilisesinin bulunmadığını söyler (Yılmaz, 2007: 308). Anayasa'nın 4. maddesi açık bir biçimde din özgürlüğüne atıfta bulunur. Alman devleti dinî cemaatlerle olan ilişkilerinde tarafsızlık, hoşgörü ve eşitlik ilkesine vurgu yapar. Bu ülkede dinî cemaatlerin sosyal ve kanunî açıdan sahip oldukları haklardan biri 140. maddeye göre özerk bir biçimde yapılanmalarıdır. Bu durumda herhangi bir dinî cemaat dinî öğretilerini kendisi belirler, görevlilerini kendileri seçer, mensuplarından vergi ve bağış alabilir, din hizmetlerini kendileri yürütür, hastane, huzurevi, anaokulu, özel okul ve üniversite kurabilirler. Almanya'da devlet okullarında din eğitimi, askeriyede din hizmeti ve devlete bağlı ilahiyat fakültelerinde görev yapacak öğretim elemanlarına ilişkin özel düzenlemeler söz konusudur. Bu, devlete dinî müfredat içeriğine müdahale değil, sadece seküler konularda karşma hakkını tanır.

Ülkenin din-devlet ilişkisine gelince; Batı ülkelerindeki hukuk sistemlerinin Hristiyanlık dininin ana ilkelerini yansıttığı söylenebilir (Yılmaz, 1994: 331). Örneğin Kilisenin aile hukuku, pazar gününün tatil olması, dinî nikâh vb. uygulamalar bunlardan sadece bir kaçıdır.

Ancak Batı Avrupa ülkelerindeki hukuk sistemleri birbirine çok yakın gözükse de din ve vicdan hürriyeti noktasında birtakım farklılıklar baş gösterir. Bunda her ülkenin geçirdiği tarihî sürecin, dinî yapının, din-Kilise ilişkisinin önemli bir payı vardır. Örneğin İngiltere'de Anglikan, İtalya'da Katolik Kilisesi devletin resmî Kilisesidir. İspanya'da, Portekiz'de Katolik Kilisesi; daha yakın zamana kadar İsveç'te Luterci, Danimarka ve Norveç'te halen Luterye Kiliseleri devletin millî Kilisesidir. Diğer Batı ülkelerinde de bir tür konordato denilen sistemle devlet-Kilise birbiriyle içli-dışlı ilişki halindedir. Bu anlamda Fransa'yı bunlardan hariç tutmak gerekir. Bu ülkede gerçek anlamda laiklik gereği her iki güç birbirinden tamamen ayrılmıştır.

Makalede sözü edilen Alman anayasasının önsözünde (Dibace/Praeambel) bu topraklarda yaşayan insanların Tanrı katında ve insanlar nezdindeki sorumluluklarını müdrük fertler olması istenmektedir. Aynı anayasa vatandaşlarını millet ve vatan bütünlüğünü korumak, barış ve insanlığa hizmet edecek, eyaletlerdeki insicamı sağlayacak birey olarak yetişmelerini arzular.

Almanya'da din-devlet ilişkisi bağlamında farklı bir din eğitimi dikkat çeker. Bu ülkelerin pek çoğunda devlet dinî kurumların kendi adına organize olarak din eğitimi vermelerini destekler ve bunlara belirli ilkeler ve ölçütler dâhilinde ayrıcalıklar tanır. Devlet okullarında verilecek din dersinin içeriğini Kilise hazırlamakla birlikte bu derse girecek öğretmenler diğer branş hocaları gibi maaşlarını devletten alırlar. Ancak bu öğretmenlerin atanmasında ilgili cemaatin onayı alınır. Alman Anayasası'nın 7. Maddesi 4 ve 5. Fıkrası Devlete bağlı olmayan diğer mekânlarda din hizmeti sunan personelin atanmasını doğrudan Kilise'ye bırakmaktadır.

Almanya'da din eğitimi gerek federal gerekse eyalet düzleminde anayasalarında mevcut din özgürlüğü bağlamında, dinî cemaatlere bırakılmıştır. 1968 yılından önce bu ülkede mezhep ve devlete ait olmak üzere iki tip okul yapılanması söz konusuydu. Bu tarihten sonra devlet bu çift başlılığa son verip okul idaresini kendi kontrolü altına almış, din eğitimi ise ilkokulun birinci sınıfından başlamak kaydıyla zorunlu hale getirmiştir. Ders müfredatının ayarlanması, kitap, araç ve gereçlerin seçimi, öğretmenin tercihi ise kilise ve devlet tarafından tanınmış dini cemaatlerin uhdesine bırakılmıştır. Nitekim bu durum halen yürürlükte olan Alman Anayasasının 7. Maddesi'nde şu şekilde yer almaktadır:

- a) Tüm eğitim ve öğretim görevi devlet kontrolündedir.
- b) Çocuğun din dersi alıp almayacağı velisi tarafından kararlaştırılır.³
- c) Din dersi, dini inancı olmayan kuruluşlara bağlı okullar hariç tüm resmî okullarda zorunludur. Bu ders, devletin kontrol hakkını zedelemeyecek biçimde, kiliselerin temel ilkelerde anlaşmalarıyla verilir.

Federal Anayasanın 7/3 maddesi gereği belirli din ve mezhebe bağlı olmadığını açıklayan (non-confessionell) okullar hariç olmak üzere din dersi okul müfredatında bulunması gereken diğer dersler gibi standarttır. Ancak Berlin, Brandenburg ve Bremen eyaletleri daha farklı bir statü izlemektedir. Devletin denetleme hakkı saklı bulunmak kaydıyla okullarda din eğitimi dinî cemaatlerin belirledikleri ana ilkeler çerçevesinde gerçekleşir. Hiçbir öğretmen iradesi dışı din dersine girmeye, hiç kimse de din dersi almaya zorlanamaz (Alman Anayasası, 7/3).

Almanya'da Protestan din dersi verecek öğretmende aranacak en önemli şartların başında bu dersi alacak çocukla din dersine girecek öğretmenin aynı mezhepten olmalarıdır. Keza Katolik olmayan bir öğrencinin bu dersi takip edip etmemesi isteğe bağlıyken, Protestan olmayan bir öğrencinin din dersine girmesi ancak istisnai hallerde mümkündür (Vocking, 2000: 406). Aşağıda

³ Çocuğun 12 yaşına kadar anne-baba veya velisi onun din eğitimi alıp almamasına karar verir. 12-14 yaş arasında yine anne-baba karar vermekle birlikte bu çocuğun arzusu dışında olamaz. 14 yaşından itibaren ise çocuklar kendi başlarına karar verirler.

daha detaylı inceleneceği haliyle din dersi öğretmenliği için asgari ilahiyat fakültesi mezunu olmak şarttır. İlahiyat fakültelerinin bir kısmı devlet üniversitesi içinde, bir kısmı ise ilgili mezhep ve Kiliseler bünyesinde teşkilatlanmıştır. Devletle Kiliselerin kendi arasında yaptığı anlaşma gereği kiliseler bu fakültelere öğretim görevlisinin atanması, müfredatın uyarlanması, sınav yönetmeliğinin belirlenmesi gibi konularda söz sahibidir. Devlet üniversitesinde ilahiyat hocaları devlet memuru kadrosundadır. Ancak Katolik ilahiyat hocaları Katolik Kilisesinden yeterlilik belgesi almalıdır. Eğer kilise ilgili hocayı yetersiz bulursa fakülte görevi sonlandırılır. Kilise buradan boşalan yere uygun birini bulmak zorundadır. Bütün bunlar Alman Anayasa'nın 140. Maddesi gereği resmen tanınmış dini cemaatlerin hakları ve görevleri cümlesinden olmak üzere kendi tüzüklerinde genişçe tadat edilmektedir.

Almanya'da devlet okullarında sunulan din eğitiminde Katolik ve Protestanların ağırlığı hissedilir. Azınlık dinleri de genel sistem içinde kendine yer bulur. Devlete bağlı okullarda görev yapan din dersi öğretmenleri kiliselerle iş birliği içinde ancak devlet tarafından seçilip atanırlar. Bununla beraber ilgili şahsın din dersi öğretmenliği yapabilmesi için mezhebine ait dinî cemaatin onayını alması gerekir. Luteran Kilisesinde buna "Vokation" adı verilir. Onay aldıktan sonra eğer bu kişi dinî cemaatin hilafına bir davranış sergilerse görevine devam edemez (Robbers, 2008: 43-80). Benzer bir durum Almanya/Münster'de Müslüman cemaat tarafından da uygulanmıştır.⁴

2. Evanjelik Din Dersi Öğretmenin Eğitimi

Gerek ülkenin tamamı gerekse Hamburg'da Evanjelik din dersi öğretmeni olmak için en önemli kıstaslardan biri adayın Evanjelik mezhebine mensup olmasıdır. Ancak bu Evanjeliklik sadece Luteranları değil, Protestan kiliselerinin diğer mezheplerini de içine almaktadır. Bu bağlamda reformistler, Anglikan ve Baptistler de Evanjelik din dersi öğretmeni olabilirler. Bu sebeple öğretmen adayı merkezi Hannover'de bulunan Evanjelik-Lutheran Kilisesi'nden (*Evangelisch-Lutherische Kirche in Norddeutschland*) onay belgesi (Vokation) almak zorundadır. Bu belge aynı zamanda Kilisenin ilgili şahsa güvendiği ve din dersi öğretmenliği yapabileceği anlamına gelmektedir. Bu belgeyi alamayan hiçbir kimse din dersi öğretmeni olamaz ve okullarda din dersine giremez.⁵ Protestan mezhepleri dışında başka bir Hıristiyan mezhebine mensup olanlar da Evanjelik din dersi öğretmenliği görevinde bulunamazlar.⁶

⁴ 2008 yılında Münster Üniversitesinde İslam İlahiyat Kürsü Başkanı olarak görev yapan Muhammed Swen Kalisch Kur'an ve Hz. Peygamber aleyhine sözler sarf ettiği için Müslüman çatı kuruluşlar tarafından istenmeyen adam ilan edilmiş ve fakültedeki görevine son verilmiştir.

⁵ <https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/infos/konfession-voraussetzung-fuer-lehrtaetigkeit.pdf> (Giriş: 23.1.2018).

⁶ <https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/infos/konfession-voraussetzung-fuer-lehrtaetigkeit.pdf> (Giriş: 23.1.2018).

Şüphesiz her ülkede olduğu gibi Almanya'da da yükseköğretimin bazı genel amaçları ve ilkeleri bulunmaktadır. Hem aşağıda linki verilen elektronik belge hem Kilise tarafından yayımlanmış broşürlere göre⁷ Alman yüksek tahsilinin ana hedefleri arasında kişiye metodolojik çalışma, mesleğine hâkimiyet, eleştirel bir bakış açısını kazandırma, özgür fikir üretebilme, farklı alan sahipleriyle müşterek çalışma, çoğulcu bir toplumda yaşamaya yönelik bilgi ve beceriler kazandırma bulunmaktadır. Yine deneysel çalışma, öğretme ve öğrenme becerisi, görev alacağı okulda kendi gayretini başkalarıyla ilişkilendirip koordineli çalışma hedeflenmektedir.⁸

Aşağıda internet linki verilen kaynağa göre bir kısmı burada sayılan genel amaçlar dışında Evanjelik ilahiyat tahsilinin de kendine özgü bazı misyon ve vizyonları bulunmaktadır. Buna göre; Evanjelik yüksek tahsili kişiye öğretmenlik yapabilmeye, hayata İncil'in temel öğretileriyle bakabilmeye, inanç ve güncel dinî konuları okul ortamına taşımaya aracılık edebilmeye, İncil yorumunu sadece Kiliseler tarihi ve sistematik ilahiyat açısından değil, Hıristiyanlık harici diğer dinler açısından da yorumlayabilmeye yetisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu son durum, Katoliklerin kendi mezhepleri doğrultusunda daha "bireyci" bir din eğitimi esas alırken, Protestanların "mezhepler üstü" bir anlayışla kolektivist bir bakış sergilediklerini göstermektedir.

Evanjelik İlahiyat müfredatına bakıldığında bunun beş temel üzere bina edildiği görülmektedir: Bunlar sırasıyla Eski Ahit, Yeni Ahit, Kiliseler Tarihi, Sistematik İlahiyat (Kelam, Ahlak, Din Felsefesi), Ekümenik ve Misyonerlik Din Bilimidir. Evanjelik ilahiyat eğitiminin ayrılmaz bir diğer önemli unsuru burada sayılan amaçlar ve ilkeler etrafında bütün bunları yaparken çoğulcu bir toplum yapısının göz ardı edilmeden uygulanabilmesidir. Bu durumda Protestan din eğitiminin nihai hedefi bireyin daha dindar olmasının çok ötesinde içinde yaşadığı toplumda dinden mülhem tutarlı davranışlar sergilemesidir.

Almanya'da Evanjelik teoloji eğitimi iki aşamadan oluşur: İlk aşama Bachelor denilen ve bizdeki lisans düzeyine denk düşen altı sömestre devam eden eğitimidir. Bu 240 krediyi kapsar. Lisans düzeyindeki aday bitirme tezinin 8, sözlüden en az 2 puan toplaması gerekir. Bachelor bir anlamda temel ilahiyat eğitimi demektir. İkinci aşama 4 sömestreden oluşan Yüksek Lisans evresidir. Yüksek Lisans eğitimi şahsa mesleğinde ilerleme ve derinlik kazandırmayı amaçlar. Dolayısıyla bir okulda kişinin din dersi öğretmeni olabilmesi için on sömestreden oluşan eğitimi başarıyla bitirmesi zorunludur. 6. sömestre

⁷ Komisyon, *Studium der Evangelischen Theologie*, EKD Texte, 28, Sommersemester 2006, Hannover, 89 s. *Rechtgrundlagen der Konföderation evangelischer Kirchen in Niedersachsen*. Hannover: 2003.

⁸ <https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/infos/konfession-voraussetzung-fuer-lehrtaetigkeit.pdf> (Giriş: 23.1.2018).

sonunda eğer kişi Evanjelik ilahiyat eğitimini 1. Dal olarak seçmişse bitirme tezi yazmalı ve sözlü sınavına girmelidir. Eğitimini tamamlayan şahıs hem Hamburg hem diğer eyaletlerde uygulanageldiği haliyle 18 ay süren Kilise gözetiminde bir nevi staj gibi hazırlık aşamasından sonra devlet sınavına tabi tutulur. Bunlar olmadan bir okulda din dersi öğretmeni olarak çalışmak mümkün değildir.

Bachelor eğitim sürecinde üniversiteye kayıt için dil şartı aranmaz. Ancak Almanca 'ya hâkim olmak şarttır. Bununla birlikte kişi herhangi bir lisede din dersi öğretmenliği yapmak istiyorsa ve din dersini birinci ders olarak seçmişse üçüncü sönestre sonuna kadar mutlaka latince (Latinum) belgesini iktisap etmesi gerekir. Ancak yüksek lisansta okuyabilmek için iyi derecede Latince ve 10 puan değerindeki (Leistungspunkt) Yeni Ahit Yunancasına sahip olmalıdır. Bahse konu bu dil belgeleri ilgili Fakülte sınavı sonucu en geç 3.sömestire sonunda verilmektedir.⁹

3. Evanjelik Din Dersi Öğretmenlik Müfredatı

Almanya'da din dersi öğretmenliği doğal olarak eğitim bilimleri içerisinde yer alır. Bu nedenle din eğitiminin aynı zamanda pedagojik formasyon gerektirdiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu cümleden olmak üzere her din dersi öğretmeni seçeceği alana göre bir eğitim müfredatına tabi tutulmaktadır. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere ilk ve ortaöğretimle, özürülüler ve meslek okulunda din dersi öğretmeni olmanın kendine özgü bazı şartları ve programı bulunmaktadır. Örneğin lise (LAGym) din dersi öğretmenliği için Latince bilmek şarttır. Bu dili aday en geç 3. Sömestire sonuna kadar başarmak zorundadır. Yine Lise öğretmenliği için Yunanca İncil okuyabilme becerisine sahip olmak gerekir. Bunun dışında ilk-orta (LAPS) ve özürülüler okulunda (LAS) din dersi öğretmeni olmak isteyenlerden İncili yüzeysel okuma ve anlamaları, kısmen Yunanca bilmeleri, asıl ve yardımcı dinî kaynaklara incek kadar bilgi sahibi olmaları istenmektedir. Almanya'da hali hazır uygulandığı şekliyle Bachelor öğretmenlik bölümleri ilgili kaynakta¹⁰ şu adlarla karşılık bulmaktadır:

Lehramt an der Primarstufe/Sekundarstufe I (LAPS) → 1-10 sınıf öğretmenliği

Eğitim Bilimleri (Erziehungswissenschaften) 80 Puan	1. ders seçimi 45 Puan	2. ders seçimi 45 Puan
Bachelor tezi 10 Puan		

⁹ <https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/infos/konfession-voraussetzung-fuer-lehrtaetigkeit.pdf> (Giriş: 23.1.2018)

¹⁰ <https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/infos/konfession-voraussetzung-fuer-lehrtaetigkeit.pdf> (Giriş: 23.1.2018)

Lehramt an Gymnasien (LAGym) → Lise Öğretmenliği

Eğitim Bilimleri (Erziehungswissenschaften) 40 Puan	1. ders seçimi 70 Puan	2. ders seçimi 60 Puan
Bachelor tezi 10 Puan		

Lehramt an beruflichen Schulen (LAB) → Meslek Okulu Öğretmenliği

Eğitim Bilimleri (Erziehungswissenschaften) 35 Puan	1. ders seçimi 90 Puan	2. ders seçimi 45 Puan
Bachelor tezi 10 Puan		

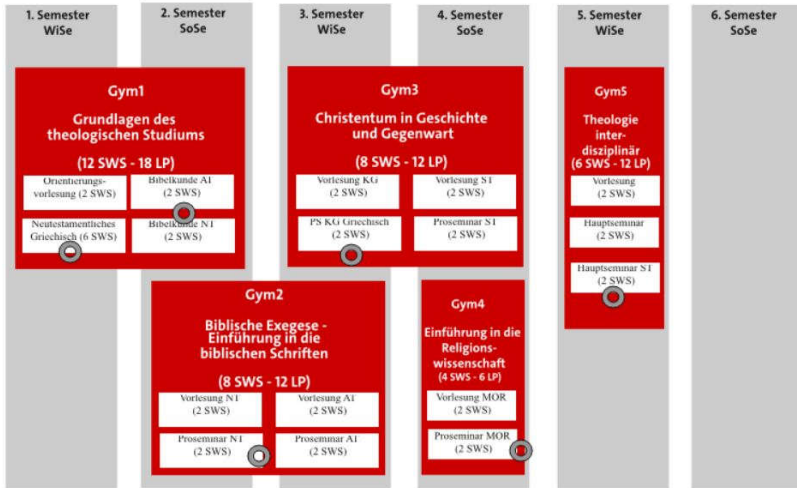
Lehramt an Sonderschulen (LAS) → Engelli Çocuklara Mahsus Okul Öğretmenliği

Eğitim Bilimleri (Erziehungswissenschaften) 125 Puan	1. ders seçimi 45 Puan
Bachelor tezi 10 Puan	

Bu tabloda her bir branş için ağırlıkları değişen oranda adayın kredi almak zorunda olduğu asli derslerin ikincil derslere göre daha yüksek AKTS puanına sahip bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu tablolara göre aday hangi okul öğretmenliğini okumak istediğini kararlaştırıp ona göre bir ders seçimi yapacaktır. Makalede esas alınan Evanjelic din dersi öğretmenliğini 1. ya da 2. Dal olarak seçen kişi tabloda gösterildiği şekliyle ek başka bir dal daha tercih etmektedir. Ancak burada en önemli nokta aday neyi seçerse seçsin değişmeyen tek ders eğitim bilimleridir. Eğitim bilimlerinin içeriği ise okul şekline göre farklılıklar arz etmektedir. Örneğin 1-10. Sınıf öğretmenliği için ilkökul pedagojisi yer alırken, Lise (Gymnasium) için “Kernpraktikum & Fachdidaktik” müfredatı devreye girmektedir.¹¹

¹¹https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/unterlagen/handbuch_bachelor.pdf (Giriş: 23.1.2018)

BA Teilstudiengang Ev. Religion LAGym 2. Unterrichtsfach ab WiSe 16/17 (60 LP)

Evanjelik İlahiyat Derslerine gelince;¹² aşağıda Almanca müfredatı belirtilen Evanjelik İlahiyat tahsilini birinci dal olarak seçen Bachelor aşamasındaki bir öğretmen adayı 1 ve 2. Sömstrede ana hatlarıyla İlahiyat temel eğitimi, yeni ve eski Ahit okumaları ve yorumları derslerini almaktadır. 3 ve 4. Sömestrede geçmişten günümüze Hıristiyanlık tarihi ve din eğitimine giriş derslerini okumaktadır. 5 ve 6. Sömestrede daha ziyade interdisipliner ve mezhepler üstü ilahiyat adı verilen bir nevi mukayeseli ilahiyat eğitimi görmektedir. Din eğitiminin örgün ve yaygın hali dikkate alındığında şu ana kadar Alman okulla-

BA Teilstudiengang Ev. Religion LAGym 1. Unterrichtsfach ab WiSe 16/17 (70 LP)

1. Semester WiSe	2. Semester SoSe	3. Semester WiSe	4. Semester SoSe	5. Semester WiSe	6. Semester SoSe																
Gym1 Grundlagen des theologischen Studiums (12 SWS - 18 LP) <table border="1"> <tr> <td>Orientierungsvorlesung (2 SWS)</td> <td>Bibelkunde A1 (2 SWS)</td> </tr> <tr> <td>Neutestamentliches Griechisch (6 SWS)</td> <td>Bibelkunde N1 (2 SWS)</td> </tr> </table>		Orientierungsvorlesung (2 SWS)	Bibelkunde A1 (2 SWS)	Neutestamentliches Griechisch (6 SWS)	Bibelkunde N1 (2 SWS)	Gym3 Christentum in Geschichte und Gegenwart (8 SWS - 12 LP) <table border="1"> <tr> <td>Vorlesung KGu (2 SWS)</td> <td>Vorlesung S1 (2 SWS)</td> </tr> <tr> <td>PS KGu Griechisch (2 SWS)</td> <td>Proseminar S1 (2 SWS)</td> </tr> </table>		Vorlesung KGu (2 SWS)	Vorlesung S1 (2 SWS)	PS KGu Griechisch (2 SWS)	Proseminar S1 (2 SWS)	Gym5 Theologie interdisziplinär (6 SWS - 12 LP) <table border="1"> <tr> <td>Vorlesung (2 SWS)</td> <td>Hauptseminar (2 SWS)</td> </tr> <tr> <td>Hauptseminar S1 (2 SWS)</td> <td></td> </tr> </table>		Vorlesung (2 SWS)	Hauptseminar (2 SWS)	Hauptseminar S1 (2 SWS)		Gym6 Vertiefungsmodul (4 SWS - 10 LP) <table border="1"> <tr> <td>Vorlesung (2 SWS)</td> <td>Hauptseminar (2 SWS)</td> </tr> </table>		Vorlesung (2 SWS)	Hauptseminar (2 SWS)
Orientierungsvorlesung (2 SWS)	Bibelkunde A1 (2 SWS)																				
Neutestamentliches Griechisch (6 SWS)	Bibelkunde N1 (2 SWS)																				
Vorlesung KGu (2 SWS)	Vorlesung S1 (2 SWS)																				
PS KGu Griechisch (2 SWS)	Proseminar S1 (2 SWS)																				
Vorlesung (2 SWS)	Hauptseminar (2 SWS)																				
Hauptseminar S1 (2 SWS)																					
Vorlesung (2 SWS)	Hauptseminar (2 SWS)																				
Gym2 Biblische Exegese - Einführung in die biblischen Schriften (8 SWS - 12 LP) <table border="1"> <tr> <td>Vorlesung N1 (2 SWS)</td> <td>Vorlesung A1 (2 SWS)</td> </tr> <tr> <td>Proseminar N1 (2 SWS)</td> <td>Proseminar A1 (2 SWS)</td> </tr> </table>		Vorlesung N1 (2 SWS)	Vorlesung A1 (2 SWS)	Proseminar N1 (2 SWS)	Proseminar A1 (2 SWS)	Gym4 Einführung in die Religionswissenschaft (4 SWS - 6 LP) <table border="1"> <tr> <td>Vorlesung MOR (2 SWS)</td> <td>Proseminar MOR (2 SWS)</td> </tr> </table>		Vorlesung MOR (2 SWS)	Proseminar MOR (2 SWS)												
Vorlesung N1 (2 SWS)	Vorlesung A1 (2 SWS)																				
Proseminar N1 (2 SWS)	Proseminar A1 (2 SWS)																				
Vorlesung MOR (2 SWS)	Proseminar MOR (2 SWS)																				

rında verilen Evanjelik din eğitime ve öğretmenlerine dair kısa malumat verilmiş oldu. Yukarıda verilen tablo ile aşağıda verilen tablo arasında dikkat çeken en önemli husus, birincilerde eğitim/pedagoji ağırlıklı bir sistem ve eğitim talep edilirken, ikinci tablo tam bir ilahiyat eğitimi amacına yöneliktir. Bu tür bir yaklaşım Ülkemizde birkaç yıl önce İlahiyat Fakültesini bitirmiş adayların din kültürü ve ahlak dersi verebilmesi için pedagojik formasyon bilgisini Eğitim Fakültelerinden almasına benzer bir duruma benzemektedir.

Sonuç ve Teklifler

Avrupa genelinde din dersine giren öğretmenlerin birçoğu, keza papazların önemli bir kısmı akademik unvana sahiptir. Bu ülkelerde süreç farklılık

¹²<https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/ba-laps-ab-wise2016.pdf> (Giriş: 23.1.2018)

gösterse bile, din hizmeti sunan öğretmenlerin hepsi yüksek tahsil yapmak zorundadır. Bahse konu yüksek din eğitim ve öğretim süreci anılan ülkelerde 5 ila 8 yıl arasında değişmektedir (Yıldız, 2003: 136-138). O halde içinde yaşadığımız çağın da tabii sonucu artık böylesine önem arz eden bir görevi deruhte edecek kimselerin yüksek tahsil yapması kaçınılmazdır. Bir diğer ifadeyle pedagojik formasyona sahip olmayanların din dersine girmeleri mümkün değildir.

Türkiye'nin geçmişinde din eğitimi noktasında büyük açmazların yaşandığı bilinmektedir. 1924 yılında tevhid-i tedrisat kanunu ile bütün eğitim ve öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı emrine verilmiştir. Kadim bir geleceğe sahip din eğitiminin ana çekirdeğini oluşturan medreseler kapatılmış, buna mümasil ortaöğrenim seviyesine denk düşen İmam-Hatip Liseleri, yükseköğretime denk düşen İlahiyat Fakültesi ihdas edilmiştir. İlahiyat Fakültesi tarihini, Üniversite bağlamında Darülfünun'da 1 Eylül 1900 yılında açılan „Ulûm-i Âliye-i Diniyye“ şubesi esas alınarak başlatmak mümkünse de “İlahiyat” ismiyle başlangıcı Tevhid-i Tedrisat Kanunu uyarınca Mayıs 1924 tarihinde Darülfünun'a bağlı olarak açılan İlahiyat Fakültesi'yledir. 1933'te Darülfünun ve ona bağlı bütün müesseseler kadro ve teşkilatlarıyla beraber kaldırılmış, yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Ancak İlahiyat Fakültesi'ne yer verilmemiş, Edebiyat Fakültesine bağlı ve sadece akademisyenliğe yönelik İslâm İlimleri Tetkik Enstitüsü açılmıştır. Bu Kurum da 1936 yılı sonrası kadro sıkıntısı çekmiş ve 1941 yılında kapatılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de 1933'ten itibaren 1949 yılında Ankara Üniversitesinde bir İlahiyat Fakültesi açılıncaya kadar on altı yıl boyunca dini yüksek tahsil mahrumiyeti yaşanmıştır (Tosun, 2009: 295).

Hatta din öğretimi okullarda olmadığı gibi evlerde de yasaklanmış, gizli sürdürülen dinî tahsil sıkı bir takibata maruz bırakılmıştır. 1949 yılında bu defa İlahiyat Fakültesi yeniden açılmış, 1957 yılında ortaokullarda isteğe bağlı din dersleri konulmuştur. 1982 yılında askeri idare tarafından çıkartılan anayasa ile ortaöğretimde din dersi artık zorunlu bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Daha yakın zamanda bu okullara farklı dini dersler ilave edilmiştir. Ülkemizde geline aşamada dini yüksek tahsil veren fakültelerin (İlahiyat-İslami İlimler) sayısı yüzü aşmıştır. Üstelik gittikçe küçülen dünyada din hizmetinin seyri değişmiş, alanı genişlemiştir. Bu ise doğal olarak din hizmeti sunan personelin keyfiyet bakımından kendisini daha da geliştirmesini zorunlu kılmıştır. Bununla beraber Ülkemizde din hizmeti sunan Diyanet'in görev alanı da çok fazla genişlemiş, cami merkezli din hizmet ve eğitimi artık sosyal merkezli bir hale evrilmiştir.

İslamofobik tavırlar olmakla birlikte vatandaşlarımızın yoğunluklu yaşadığı Almanya başta olmak üzere (Hamburg, Bremen, NRW) ve diğer Batı

ülkelerinde Müslüman öğreticiler tarafından İslam din dersleri verme hakkı hatta İslam Dini'nin diğer dinler gibi bütün haklardan yararlanması gerektiği yönünde kararlar alınmıştır. Bu hepimize aynı zamanda gelecekte büyük sorumluluklar yüklemektedir. Bu ülkelerde okuyan Türk asıllı öğrencilerin geleneksel disiplin anlayışından çok farklı bir ortamda yetiştikleri unutulmamalı, disiplin yalnızca zahiri bir itaat olmadığı gibi zorlama hiç değildir (Öcal, 1991: 173).

Avrupa'da istemeyene din dersi verilmezken, isteyenler için devlet tarafından imkânlar hazırlanmaktadır. Keza Evanjelik din eğitiminin nihai amacı iyi irdelendiği takdirde burada içselleştirilmemiş kuru dindarlığa sahip bireyler yetiştirmektense toplum içinde tutarlı davranışlar sergileyen, aynı zamanda dini ötelemeyen fertler arzu edilmektedir. Bu, işin resmi boyutu yanında gönül boyutunun da ihmal edilmemesi gerektiği anlamına gelmektedir.

Evanjelik din eğitim elemanlarının kendi kutsal kitapları İncili Yunanca okuma ve anlama, üstelik bunları güncel yoruma tabi tutup, çoğulcu toplum yapısına uyarlama yetileri dikkate alındığında, kendi din dersi öğretmenlerimizin Kur'an'ın dili Arapça'ya vukufiyetleri sorgulanmalıdır. Alman Evanjelik din eğitimi ve öğretimi bağlamında bir karşılaştırma yapacak olursak devletimiz ve dolayısıyla dini yüksek tahsil veren eğitim kurumlarımızın yapması gereken bazı önemli görevlerin bulunduğuna inanıyoruz:

1- Her branştaki stajyerlik devresi daha itinalı denetlenmelidir. Bulduğu bölgede gözle görülür ilmî, meslekî, sosyal vb. çalışmalar yapmayanların stajyerliği kalkmamalıdır.

2- Din eğitimi ve din hizmetinde görevli olan kişilerin belli sahalarda branşlaşması ve profesyonelleşmesi sağlanmalıdır.

3- Din eğitimiyle iştigal eden görevlinin toplum nezdindeki saygınlığını muhafaza edecek tarzda etik kurallara uygun davranıp davranmadığı sorgulanmalı ve denetime tabi tutulmalıdır.

4- Din eğitimcisi diksiyon, güzel konuşma, bilgisayar kullanma, empati, güzel sanatlar gibi çağımıza uygun iletişim teknikleriyle teçhiz edilmelidir.

5- Din eğitimcisinin gerek kendisinin yetişmesi gerekse yetiştirdiği öğrencilerde kuru bir dindarlık yerine toplumsal yaşam, çoğulcu anlayış ve tahammülü önceleyen bir fert olmalarına dikkat edilmelidir.

6- Din eğitimi müfredatımız Evanjelik din eğitim programında da dikkat çekildiği üzere sosyal yaşamın dinî boyutuna uyum sağlamaya, etik alanda dinden yararlanma hedefine uygun hazırlanmalıdır. Buna ilaveten İslam'ın evrensellik boyutu ve çoğulcu bir toplumda hoşgörü ve eşitlik üzere yaşamının yollarını açmalıdır.

7- Dini Yüksek tahsil kurumları arasında eşgüdümlü çalışmalar yapılmalıdır.

8- Yurtdışına gönderilen e görevliler bir rol yığılmasıyla baş başa bırakılmamalıdır. Onların hizmet kapsam alanları Türkiye'deki gibi değildir. O nedenle yurtdışı şartlarını dikkate alan farklı bir eğitim programı uygulanmalı veya Diyanet tarafından yoğun bir hizmet içi kursu marifetiyle bu eksiklik giderilmelidir.

9- Din Görevlilerinin dil sorunu mutlaka çözümlenmelidir. 2010 yılında EKD (Evangelische Kirche in Deutschland) Başkanlığı'nı yapan Margot Kaessmann, Almanya'da uyumu zorlaştıran engellerden birini bu ülkenin dil ve kültürü hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan imamlar olarak görmektedir. Bu önemli bir ithamdır. Bunun telafisi cihetine gidilmelidir (Kaessmann, 2011: 23-24).

Kaynakça

- Kaessmann, Margot. (2011). *Vergesst die Gastfreundschaft Nicht*. Berlin: Ullstein Verlag.
- Komisyon. (1997). Statisches Bundesamt, *Datenreport 1997*, Band 340, (Bundeszentrale für politische Bildung). Bonn:
- Komisyon. (2000). Almanya Protestan Kiliseler Birliği (EKD). *Zusammenleben mit Muslimen in Deutschland*. Gütersloh: Gütersloh Yayınevi.
- Komisyon. (2003). *Studium der Evangelischen Theologie, EKD Texte 28*, Sommersemester 2006; Rechtgrundlagen der Konföderation evangelischer Kirchen in Niedersachsen. Hannover:
- Lemmen, Thomas. (2000). *Basis Wissen İslam*. GTB.
- Öcal, Mustafa. (1991). *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Robbers, Gerhard. (2008). "Almanya". *AB Ülkelerinde Din-Devlet İlişkisi*. ed. A.Köse, T. Küçükcan. İstanbul: İSAM Yayınları.
- Spuler-Stegemann, Ursula. (1998). *Muslimen in Deutschland*. Breisgau: Herder-Spektrum.
- Tosun, Cemal. (2009). "Bir Anabilim Dalı Olarak Türkiye'de Din Eğitimi Doğuşu, Gelişmesi ve Alanına Katkıları", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 2* (1), 293-303.
- Vocking, Padre Hans. (2000). AB Ülkelerinde Bulunan Devlet Okullarında Din Dersleri. *Uluslararası AB Şurası*. II: 403-411. Ankara: DİB Yayınları.
- Yıldız, İlhan. (2003). Avrupa Birliğine Taşındığımızın Görevlisi ve Din Hizmetleri Tablosu. *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Girişinin Din Boyutu*. 131-145. Ankara: DİB Yayınları.

Yılmaz, Ömer. (2006). Yurtdışı Cami ve Cami Dışı Din Hizmetleri. *Din Hizmetlerinde Yöntem ve Verimlilik*. H. Köken (Ed.). 233-263. Ankara: DİB Yayınları.

Yılmaz, Ömer. (2007). Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Ulus Anayasalarında Din ve Vicdan Özgürlüğü. *CÜİF Dergisi* 10 (1), 299-315.

Yılmaz, Ömer. (2009). Avrupa Birliğine Üye Ülkelerin Dini Yapısına Kısa Bir Bakış. *CÜİF Dergisi*, 13 (1), 303-322.

<https://www.erzbistum-hamburg.de/Hochschule-Hochschulpastoral-Theologie-und-Seelsorge-an-Hochschulen-im-Norden#h1> (Giriş: 19.11.2004)

<https://www.gwiss.uni-hamburg.de/kath-theologie/studium/studienintresse.html> (Giriş: 19.11.2004)

http://www.islamicpopulation.com/europe_islam.html (Giriş: 19.11.2004.)

<https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/infos/konfession-voraussetzung-fuer-lehrtaetigkeit.pdf> (Giriş: 23.1.2018)

https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/unterlagen/handbuch_bachelor.pdf (Giriş: 23.1.2018)

<https://www.theologie.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/lehramt/balaps-ab-wise2016.pdf> (Giriş: 23.1.2018)